

Міністерство освіти та науки України

**Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

Історико-філологічний факультет

Кафедра української та зарубіжної літератур

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ:
СУЧАСНІ ВЕКТОРИ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Збірник наукових статей

ВИПУСК 3

Одеса 2025

Міністерство освіти та науки України

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Історико-філологічний факультет

Кафедра української та зарубіжної літератур

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ:
СУЧАСНІ ВЕКТОРИ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Збірник наукових статей

ВИПУСК 3

Одеса 2025

УДК 811.161.2'42 (075.8)

Рекомендовано до друку вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

(протокол № 6 від 27 листопада 2025 року)

Редакційна колегія

Авксентьєва Г. А., кандидат філологічних наук, доцент – відповідальний редактор.

Босва Е. В., кандидат філологічних наук, доцент – відповідальний редактор.

Павлюк Н. Л., кандидат філологічних наук, доцент – відповідальний редактор.

Рецензенти

Шевченко Т. М. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Кон О. О. – кандидат філологічних наук, доцент, декан історико-філологічного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Теорія та практика аналізу художнього тексту: сучасні вектори досліджень : зб. наук. статей. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. Вип. 3. 197 с.

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», 2025

3. Дзюба І. М., Жуковський А. І. Інтер'єр. Енциклопедія сучасної України / ред.: І. М. Дзюба та ін. Київ : Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України, 2011. URL: <https://esu.com.ua/article-12404> (дата звернення: 17.04.2025)
4. Литовченко Н. Візуалізація образу природи в романі Е. Бронте «Буремний перевал». *Світова література на перехресті культур і цивілізацій*. 2013. № 7. С. 143–147.

Микола ШВЕЦЬ,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

2 року навчання історико-філологічного факультету

Університету Ушинського

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НА ОСНОВІ ІТ- ТЕХНОЛОГІЙ

The study substantiates the importance of future teachers using information technologies in the educational process, which undoubtedly improves the quality of education through the extensive use of domestic and international educational resources, digital libraries, and the increased share of independent study of the material. It has been found that the effectiveness of training future teachers certainly depends on the development of the digital educational space of a higher education institution. It has been proven that, in order to ensure a high level of training for future philology teachers, higher education institutions must promote the continuous development and updating of the digital educational space in accordance with modern requirements.

Key words: creative potential of the individual, teacher competence, information and communication technologies, augmented reality, gamification, podcasting.

Постановка проблеми. Розвиток гуманістичної педагогіки сьогодення передбачає не тільки підхід до кожного студента як до особистості, а й реалізацію цієї особистості внутрішніх здібностей. Це означає, що студентіві необхідні не стільки отримані наукові знання й уміння, що є надзвичайно

важливим, скільки здібності по-новому вирішувати вже відомі завдання та виявляти творчий підхід у їх розв'язанні. Крім того, значні перетворення, які відбуваються в освіті у зв'язку з входженням України до Європейського освітнього простору, істотно впливають на стратегію й тактику розвитку вищої школи. У сучасних умовах відбувається модернізація освітньої діяльності, яка орієнтується на творчий розвиток здібностей студентів, їхніх талантів, поява альтернативних систем освіти й авторських методик навчання. Це стосується підготовки майбутнього вчителя-словесника. Сучасний педагог має бути здатним до творчого мислення та інноваційної діяльності, до самостійності й нестандартності рішень, повинен володіти інтелектуальною компетентністю. Сьогоднішні вимоги до вчителя зумовлюють перегляд традиційних уявлень про зміст підготовки, використання інноваційних технологій у процесі його професійного становлення. Успішне вирішення цих завдань залежить від творчих, нестандартних підходів у процесі навчальної діяльності. Тому реалізація творчого потенціалу майбутніх педагогів має стати пріоритетним завданням сучасної системи вищої освіти й суспільства загалом.

Розвиток творчого потенціалу майбутніх вчителів є однією з **найактуальніших** проблем сучасного суспільства на етапі глобальних перетворень у системі освіти України, інтеграції у світовий освітній простір. Відповідно до цього, виникає необхідність внесення кардинальних змін до змісту, форм і методів навчально-виховної роботи з молоддю, зокрема студентів педагогічних спеціальностей, де реалізується креативний підхід до розвитку особистості, формування активно-перетворювальної позиції майбутнього вчителя.

Сучасна професійна підготовка майбутніх педагогів є «найважливішим завданням вищої школи, що покликана підготувати педагога «нового типу», здатного до оперативної, ефективної та креативної реалізації професійних завдань, професійного саморозвитку та самоактуалізації протягом життя» [8, с. 196]. Суспільству потрібні конкурентоспроможні фахівці, здатні самостійно знайти шляхи самореалізації та самовдосконалення.

Метою дослідження є обґрунтування специфіки реалізації творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника за допомогою сучасних ІТ-технологій. Сучасна педагогічна наука поступово інтегрується в систему інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Широке залучення комп'ютерних засобів та створення нових програмних комплексів, які б активізували основні властивості сприйняття та засвоєння загальних і професійних знань, висунуло проблеми вивчення цих процесів з погляду психолого-педагогічних аспектів комунікації комп'ютерних навчально-методичних систем та суб'єктів навчального процесу.

Об'єкт дослідження - процес розкриття й розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя в системі його педагогічної підготовки

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукової літератури із зазначеної теми дає можливість визначити, що проблема реалізації творчого потенціалу розглядалася у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях з погляду професійної підготовки майбутнього фахівця в закладах вищої освіти. Філософський аспект творчості розглядали в дослідженнях М. Данилов, К. Кедров, П. Копшин, О. Коршунов та ін. Психологічні основи зазначеної проблеми викладені в працях В. Давидова, Д. Ельконіна, О. Леонтьєва, А. Лука, Я. Пономарьова, С. Рубінштейна й ін. Учені розглядають творчість як діяльність, результатом якої є створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей. Водночас творчість являє собою здатність людини створювати з наявного матеріалу дійсності на основі пізнання закономірностей об'єктивного світу нову реальність, що задовольняє різноманітним суспільним та особистим потребам. Педагогічний аспект формування творчої особистості майбутнього вчителя досліджується в працях Д. Вількєєва, М. Данилова, Н. Кичук, М. Махмутова, І. Огороднікова, І. Родак, С. Сисоевої, М. Скаткіна, Т. Шамової, Г. Щукіної та ін. Розвитку творчої активності студентів присвячені праці І. Семенова, С. Степанова, В. Моляко, В. Рибалки.

Розкриттю змісту «творчий потенціал особистості» приділили увагу сучасні учені: П. Кравчук, Я. Пономарьов, Н. Посталюк, В. Рибалка. Науковці

опрацювали проблему сутнісних характеристик творчого потенціалу особистості, структури та взаємозв'язку між основними складовими компонентами, а також принципи його формування й розвитку. Творчий потенціал особистості розглядається вченими як складна, нелінійна, відкрита й організована система, що визначає високу активність, здатність до творчої самореалізації, саморозвитку в процесі професійної підготовки. З огляду на такий зміст творчого потенціалу особистості в сучасних соціокультурних умовах, саме творчий потенціал має стати головним об'єктом уваги в процесі розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу. Роль творчої особистості педагога зростає в міру гуманізації та демократизації суспільства. На сьогоднішній день суспільство висуває високі вимоги до особистості та кваліфікації педагога. Особливо цінується здатність педагога до творчості, що передбачає використання інноваційних методів та стратегій, які б надихали учнів отримувати нові знання та вміння. Все частіше сучасні педагоги стикаються з ускладненням та постійним розширенням сфери освітніх послуг, а також появою інноваційних типів освітніх установ, авторських педагогічних методів, проєктів, технологій. У зв'язку з цим, все більшої актуальності набуває необхідність розвитку творчого потенціалу майбутнього педагога, його креативних здібностей. У сучасних реаліях один із найбільш очевидних та ефективних шляхів для цього – це використання ІТ-технологій.

У професійному стандарті педагога наводяться конкретні вимоги до компетентності вчителя у галузі ІТ-технологій. Зокрема, він має широко використовувати у роботі з дітьми інформаційні ресурси, у тому числі ресурси дистанційного навчання, організовувати публічні виступи учнів, включаючи інтернет-форуми та інтернет-конференції; формувати установку учнів на комунікацію у максимально широкому контексті, зокрема у гіпермедіа-форматі.

У рамках розвитку системи освіти до навчального процесу все ширше включаються інформаційні засоби та мультимедійні методи навчання. Поява

персональних комп'ютерів, інтерактивних інструментів та необмеженого доступу до Інтернету створила принципово нове, багатфункційне освітнє середовище. Свою роль відіграли пандемія та військові події в Україні, змусивши школи перебудовуватися на дистанційний формат навчання. У зв'язку з цим виникла гостра необхідність майбутніх педагогів удосконалювати навички володіння та використання ІТ-технологіями. У загальноосвітніх школах зараз спостерігається нестача викладачів, які здатні організовувати ефективне та креативне навчання з використанням ІТ-технологій.

Сьогодні Інформаційно-комунікативні технології (ІТ-технології) в освіті – пріоритетний напрям, актуальність якого зумовлена кількома чинниками. Один із них полягає в тому, що сучасному вчителю необхідно враховувати, що сьогодні для дітей та підлітків характерним є кліпове мислення як закономірна тенденція у сприйнятті інформації [1, с. 13]. Поняття «кліпове мислення» характеризує здатність людини сприймати навколишню реальність у вигляді коротких та яскравих образів, поєднуючи їх в один відеокліп. Кліпове мислення обумовлене прискоренням ритму життя та зростаючим інформаційним потоком, що буквально обрушується на людей. Це дуже впливає на мислення дітей. Дослідники А.І. Вороненко, О.М. Терешкова виділяють наступні характеристики кліпової подачі інформації: «Яскрава візуалізація, короткі мовні та текстові послання, перевага відео та фотоконтенту» [1]. Цей факт свідчить про те, що до засвоєння навчальних програм необхідні нові ефективні підходи.

Розглянемо деякі сучасні ІТ-технології, які можуть бути використані з метою підвищення творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників.

Доповнена реальність, або AR (англ. augmented reality) – поєднання інформації про реальний і віртуальний світ, «вмонтоване» в єдине поле сприйняття [3]. За допомогою одночасного впливу на всі рецептори людини AR як пропонує розширений обсяг інформації, так й збільшує пропускну спроможність інформаційних каналів студента, інтенсифікуючи процес формування знань. Дослідники як характеристики AR-системи виділяють –

розташування об'єктів реального та віртуального світу в тривимірному просторі з демонстрацією їх взаємодії в реальному масштабі часу. Віртуальні образи, які студенти можуть побачити безпосередньо в аудиторії, роблять навчальний матеріал наочним, яскравим і незабутнім.

А.Ф. Іванько описує досвід проведення низки експериментів, при яких одній групі учнів під час уроків демонстрували наочний матеріал з AR, а другій групі – звичайні плакати та схеми: «Було виявлено, що в тій групі, де використовувалася доповнена реальність, відсоток засвоєння інформації дітьми наблизився до 90 %, зросла увага з двовимірними посібниками. Також було виявлено, що тривимірне зображення стимулює мислення, розвиває моторику, міміку, увагу та підвищує ступінь засвоєння, запам'ятовування та, що найголовніше, розуміння інформації» [5].

Дослідники вважають, що доповнена реальність ефективно впливає на процес освіти людини. К.С. Антоніаді, Т.Ю. Грубич зазначають: «Один із важливих моментів полягає в тому, що AR створює ефект присутності, дуже ясно відбиває зв'язок між реальним та віртуальним світом. 3D-зображення дозволяє візуально проникнути в іншу, віртуальну реальність, що, безумовно, психологічно приваблює людину та активізує її увагу, сприйнятливості до інформаційної складової. Незалежно від предмета, що вивчається, доповнена реальність допомагає підвищити його привабливість для учнів будь-якого віку і збільшує мотивацію до отримання знань» [2].

У разі використання доповненої реальності учні можуть керувати об'єктами AR, переміщати їх, повертати, змінювати масштаб, розглядати з різних сторін. Дослідники визнають, що за рахунок того, що візуальна чи аудіальна інформація подається синхронно з тим, що відбувається насправді, створюється повне занурення в інформаційну ситуацію та активізується її сприйняття. Учні можуть з рівним ступенем достовірності сприйняття побачити у всіх подробицях відомі музейні експонати, розглянути тригонометричні об'єкти та провести хімічні досліди, які в реальних умовах зробити досить проблематично.

Ще одна актуальна технологія останніх років – **гейміфікація** – один із ключових трендів в інформаційних технологіях для освітніх установ. Дослідники вважають, що дана технологія здатна зробити навчання більш функційним і мотивуючим: коли люди навчаються на практиці чи власному досвіді, гейміфікація допомагає змусити їх діяти. За допомогою гри учні починають розвивати ті навички, розвиткові яких були схильні чинити опір. Таким чином, гейміфікація полегшує викладання та засвоєння матеріалу у педагога та учня.

Існують цифрові інструменти, які допомагають реалізувати гейміфікацію в процесі освіти. Дослідники Є.А. Гімельштейн, Д.Ф. Годван, Д.В. Стецька вважають, що для цього підходять хмарні технології – це зручне середовище доступу до зберігання, обробки інформації без встановлення будь-яких програм на пристрої користувача. До них належать хмарні сховища даних, електронні щоденники та журнали, інтернет-бібліотеки, віртуальні лабораторії, онлайн-конструктори цифрових дидактичних одиниць, соціальні мережі, сховища відео, програми для текстового, голосового та відеообміну [4]. Хмарні технології дозволяють учневі за його належної мотивації самому вибудовувати індивідуальну траєкторію навчання: вибирати притаманний собі темп, шлях засвоєння навчального матеріалу.

Є. В. Клімкович пропонує використовувати як інструмент гейміфікації хмару слів – один із способів візуалізації текстової інформації, який можна успішно використовувати у навчальній роботі. Важливість кожного ключового слова в цьому інструменті позначається розміром шрифту або кольором: «Таке уявлення зручне для швидкого сприйняття найвідоміших термінів та для розподілу термінів за популярністю щодо один одного»...[6].

При використанні гейміфікації слід враховувати низку факторів. Так, дослідники вважають, що набуття досвіду роботи в процесі гри в команді слід контролювати, адже учні можуть забути про реальність і ставитися до всього, як до гри.

Ще одна сучасна технологія, здатна вплинути на творчий потенціал особистості – **подкастинг** (утворилось від поєднання англ. термінів iPod – пристрій та broadcast – трансляція). Подкастинг – це спосіб створення та передачі аудіо- (іноді відео-) контенту у вигляді серій цифрових файлів, які користувачі можуть завантажувати або слухати онлайн у зручний час. Цей процес включає підготовку теми, запис, монтаж аудіо та публікацію на спеціальних платформах, таких як Spotify, Apple Podcasts, Google Podcasts, використовуючи RSS канали для автоматичного оновлення.

Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що навчальному процесі технології подкастинга використовуються поки що досить рідко та його дидактичний потенціал повною мірою не затребуваний. У той же час у наукових фахових виданнях описано досить багато ідей, методів і способів використання в освіті даної технології. Для запису можна використовувати диктофон, функцію запису смартфонів або айфонів. Крім того, існують спеціальні програми, за допомогою яких можна здійснити необхідний монтаж аудіо.

Ефективність застосування вищезазначених технологій з розвитку творчого потенціалу педагогів підтверджено як вітчизняними, а й зарубіжними дослідниками.

Таким чином, використовуючи різноманітні сучасні ІТ-технології у педагогічній діяльності в процесі викладання, важливо враховувати особливості студентів, вміти використовувати позитивні та не забувати про негативні сторони «кліпового» мислення.

Висновки. Отже, творчий потенціал є не сталим показником особистості майбутнього педагога, а перебуває в постійному розвитку, формується на основі творчого й соціального досвіду, педагогічних і предметних знань, нових ідей, умінь і навичок, що дають змогу знаходити й застосовувати оригінальні рішення, новаторські форми та методи й тим самим удосконалювати виконання професійних функцій. Основною умовою реалізації творчого потенціалу студентів є їх систематичне залучення до творчої діяльності, формування

готовності до неї, що стає можливим завдяки спеціальній організації навчання з використанням ІТ-технологій. Сучасний заклад вищої освіти, будучи підсистемою цифрового суспільства, неухильно вбирає в себе всі зміни, викликані впровадженням цифрових технологій. Це вимагає певної оптимізації освітнього процесу в закладі вищої освіти з урахуванням того, що сучасний рівень розвитку значно розширює можливості доступу до інформації для наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти.

Для розвитку творчого потенціалу в майбутніх вчителів необхідно реалізувати низку педагогічних умов. На заняттях необхідно чітко формулювати актуальність реалізованої ідеї та вимірної мети навчання, використовувати особистісно-орієнтований підхід та дотримуватись основних етапів вирішення творчої задачі: задум, планування, виконання, перевірка та вдосконалення. Організація інноваційно-педагогічної діяльності має відбуватися з широким використанням сучасних ІТ-технологій та застосування активних методів навчання. Використання рефлексії для самооцінки та аналізу кількісних та якісних результатів, досягнутих у розвитку педагогічної творчості, також необхідне майбутнім вчителям.

Таким чином, найважливіше завдання сучасного викладача – враховувати та використовувати переваги та недоліки мислення сучасного покоління, а отже, опанувати сучасні ІТ-технології, які також можуть бути застосовані з метою підвищення творчого потенціалу майбутніх вчителів. До них відносимо доповнену реальність, цифрові інструменти, що допомагають реалізувати гейміфікацію в освітньому процесі та подкастинг.

Література

1. Адаптація системи освіти до «кліпового мислення». Епоха науки, 2020. №24. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/adaptatsiya-sistemy-obrazovania-k-klipovomumyshleniyu>

2. Антоніаді К. С., Грубич Т. Ю. Застосування VR та AR технологій в освіті. *Нові імпульси розвитку: питання наукових досліджень*, 2020. № 2. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/primenenie-vr-i-ar-tehnologiy-vobrazovanii>
3. Байгабилов Н. О., Байгушева Б. М., Байгушева К. М. Соціологічний аналіз застосування технології доповненої реальності у навчанні. *Society and Security Insights*, 2020. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/sotsiologicheskii-analiz-primeneniya-tehnologii-dopolnennoy-realnosti-v-obuchenii>
4. Гімельштейн Е. А., Годван Д. Ф., Стецька Д. В. Застосування інструментів гейміфікації в освіті. *Бізнес-освіта економіці знань*, 2020. №3 (17). URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/primenenie-instrumentov-geymifikatsii-vobrazovanii>
5. Іванько О. Ф. Доповнена та віртуальна реальність в освіті. *Молодий учений*, 2018. №37 (223). С. 11-17. URL: <https://moluch.ua/archive/223/52655/>
6. Клімкович Є. В. Розвиток гейміфікації освіти у процесі реалізації програм вищої та додаткової освіти. *Сучасна педагогічна освіта*, 2021. №8. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/razvitie-geymifikatsii-obrazovania-v-protsesserealizatsii-programm-vyshego-i-dopolnitelnogo-obrazovania>
7. Купчинська М. А., Юдалевич Н. В. Кліпове мислення як феномен сучасного суспільства. *Бізнес-освіта в економіці знань*, 2019. №3 (14). URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/klipovoe-myshlenie-kak-fenomenovremenno-obschestva>
8. Харківська А. А. Підготовка майбутніх педагогів в умовах цифрового освітнього простору закладу вищої освіти. *Наукові розробки, передові технології, інновації : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 06-08 жовт. 2020 р., Прага, 2020*. С. 195-197. URL: <https://goo.su/bpo3>

Інформація про керівників

Ледовський В. – науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Авксентьєва Г. А.

Прущак Т. – науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Авксентьєва Г. А.

Цап Д. – науковий керівник – ст. викл. Горанська Т. В.

Чабан Ю. – науковий керівник – ст. викл. Горанська Т. В.

Швець М. – науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Боєва Е. В.

<i>контексті позакласного читання старшокласників.....</i>	<i>117</i>
Павлюк Н. Л., Костриба В. <i>Доля жінки в повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Сердешна Оксана» та поемі Т. Шевченка «Катерина».....</i>	<i>126</i>
Павлюк Н. Л., Лисюк А. <i>Особливості психологізму в повісті Івана Нечуя-Левицького «Бурлачка»... ..</i>	<i>135</i>
Горанська Т. В., Тер К. <i>Художня інтерпретація образу Івана Мазепи в однойменних поемах Дж. Байрона та В. Сосюри</i>	<i>145</i>
Ледовський В. <i>Інтерактивні технології на уроках української літератури</i>	<i>154</i>
Прущак Т. <i>Формування інтерпретаційної компетентності учнів: теоретичний аспект.....</i>	<i>161</i>
Цап Д. <i>Жанрова стратегія детективу в романі Агати Крісті «Гра дзеркал»</i>	<i>169</i>
Чабан Ю. <i>Функції пейзажу та інтер'єру у романі Емілі Бронте «Буремний перевал»</i>	<i>177</i>
Швець М. <i>Розвиток творчого потенціалу студентів-філологів у процесі педагогічної підготовки на основі технологій.....</i>	<i>184</i>
Інформація про керівників	<i>194</i>

Наукове видання

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ:
СУЧАСНІ ВЕКТОРИ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Збірник наукових статей

ВИПУСК 3

Підп. до друку. Формат 60х90/16. Папір офсетний.

Гарний «Times New Roman» Друк цифровий. Ум. друк. арк. 11.

Наклад 100 пр.

Видавець Букаєв Вадим Вікторовий

вул. Пантелеймонівська 34, м. Одеса, 65012.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02. 03. 2007 р.

Тел. 0949464393, email – 7431391@gmail.com